

Međunarodni znanstveni skup

“Grad hrvatskoga srednjovjekovlja - vlast i vlasništvo”

Dana 15. i 16. studenoga u Zlatnoj dvorani Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu održan je Međunarodni znanstveni skup “Grad hrvatskoga srednjovjekovlja - vlast i vlasništvo”, koji je okupio brojne ugledne znanstvenike iz zemlje i inozemstva. Težište rada skupa, kako je to prigodom njegova otvaranja istaknula dr. sc. Irena Benyovsky Latin, bilo je: “definicija vlasti i vlasništva te odnos između ta dva pojma - primjerice, odnos kraljevske/velikaške/mletačke vlasti prema različitim razinama “vlasništva” u gradu, odnos komunalne vlasti prema vlasništvu (privatnome i javnome), normativno reguliranje prava vlasništva, odnos svjetovne vlasti i crkvenoga vlasništva, društvena struktura grada i njezin utjecaj na oblikovanje gradskoga prostora i posjedovnih/vlasničkih odnosa u gradu”.

Iako povijest gradova, osobito onih smještenih uz istočnojadransku obalu, zbog njihove sačuvane arhivske građe predstavlja jednu od najzastupljenijih tema u hrvatskoj historiografiji, činjenica je da su pojedina pitanja - poput pitanja prava vlasti i vlasništva - još uvijek nedovoljno istražena. Želja organizatora ovoga znanstvenog skupa - osmišljenoga u sklopu projekta *Grad hrvatskoga srednjovjekovlja - društvene strukture, topografija i urbani život* voditeljice dr. sc. Irene Benyovsky Latin - stoga je i bila da se analizom ove teme pridonese cjelovitijemu sagledavanju njihove povijesti. Činjenica da je skup okupio najvažnije domaće znanstvenike koji se bave urbanom poviješću i koji su ovom prigodom iznijeli najnovije rezultate svojih istraživanja, svakako predstavlja pozitivan iskorak u tome smjeru.

Boljemu razumijevanju procesa povijesnoga razvitka hrvatskih gradova pripomoglo je i sudjelovanje uglednih slovenskih znanstvenika: dr. sc. Mihe Kosija, prof. dr. sc. Darka Daroveca, dr. sc. Dušana Mlacovića i prof. dr. sc. Darje Mihelič, koji su u svojim izlaganjima obradili određene aspekte vezane uz temu vlasti i vlasništva na primjeru slovenskih gradova pružajući tako koristan primjer za usporedbu. Osim toga, treba istaknuti kako su u radu skupa sudjelovali su i neki od najvažnijih europskih stručnjaka s ovoga područja uvodna izlaganja kojih su ujedno bila i prigoda da se pojedini problemi sagledaju iz širega europskog konteksta. Prof. dr. sc. Peter Johanek, dugogodišnji ravnatelj Instituta za komparativnu urbanu povijest u Münsteru (*Institut für vergleichende Städtegeschichte*), jedne od najvažnijih znanstvenih ustanova kada je riječ o istraživanju urbane povijesti, svoje je izlaganje posvetio pitanju vlasništva u srednjovjekovnome gradu, a prof. dr. sc. Sarah Rees Jones s Odjela za povijest Sveučilišta u Yorku i jedna od ravnateljica Centra za srednjovjekovne studije (*Centre for Medieval Studies*) osvrnula se na problematiku žene i javnoga prostora u kasnosrednjovjekovnome gradu, dok se prof. dr. sc. Katalin Szende sa Srednjoeuropskoga sveučilišta u Budimpešti (*Central European*

University), članica Međunarodne komisije za povijest gradova, pozabavila problematikom gradskoga zemljišta u kontekstu sukoba između kraljevskih i gradskih interesa.

Sam program skupa bio je podijeljen u tematske blokove od kojih je prvi bio posvećen odnosu između crkvenih institucija i urbanoga prostora (*Katedrala i komuna, Memoria S. Chrysogoni između legende o prijenosu relikvija i vlasništva nad samostanskom zemljom*), dok su slijedeće dvije sesije razmatrale odnos između kraljeva/velikaša i gradova (*Politička i gospodarska vrijednost kneževske jurisdikcije u dalmatinskim gradovima krajem XIII. i početkom XIV. stoljeća, Plemstvo Hrvatskoga Kraljevstva između Zadra i njegova zaleđa tijekom druge polovice XIV. i prve polovice XV. stoljeća, Vinodolski gradovi u vlasti i vlasništvu Krčkih knezova*) odnosno odnos između središnje vlasti i gradova kao i kontroverze oko utemeljenja gradova u srednjovjekovnoj Sloveniji, Slavoniji i Bosni (*Začeci srednjovjekovnih gradova u Sloveniji i njihovi "utemeljitelji", Possessiones, castra et comites - posjedi i gradovi u vlasti knezova Babonića u Pounju u XIII. i XIV. Stoljeću te Je li otomanska vlast u XV. i XVI. stoljeću stvarala nove gradove?*). Četvrti tematski blok, s kojim je i okončan prvi dan znanstvenoga skupa, bio je posvećen pitanju vlasništva marginalnih skupina u gradu (žena i stranaca), u sklopu kojega je bilo razmatrano pravo vlasništva žena u slavonskim odnosno stranaca u istočnojadranskim gradovima.

Drugi radni dan skupa započeo je sesijom posvećenom plemstvu u gradovima i njihovu vlasništvu u urbanom prostoru (*Kule u privatnome vlasništvu u dalmatinskim gradovima u razvijenome srednjem vijeku, Uloga plemstva u transformaciji grada kontinentalne Hrvatske u 15. stoljeću, Posjed dubrovačkih vlasteoskih rodova u predgrađu Sv. Vlaha u 13. u stoljeću, Zagrebački Gradec: vlasništvo nad nekretninama – notarski opisi i stvarnost*). Tematski srodan ovoj temi bio je i blok u kojemu se raspravljalo o gradskoj eliti iz redova pučana i njihovu vlasništvu u srednjovjekovnim gradovima - u manjoj mjeri onima kontinentalnim (*Vlasnici gradskih palača na srednjovjekovnome Gradecu*), dok u većoj onima priobalnim (*Nekretnine imućnih građana u kontekstu formiranja i uspona građanskih rodova u Trogiru nakon 1420. godine, Vlasništvo pučana nad nekretninama u srednjovjekovnome gradu - primjer trgovanja nekretninama splitskih obrtnika sredinom 15. stoljeća, Imovina dubrovačke bratovštine Sv. Antuna*).

Posljednja dva tematska bloka skupa bila su posvećena pitanju odnosa javnoga i privatnoga vlasništva u gradovima i njihovim distriktima (*Javni i privatni prostor ranosrednjovjekovnoga grada, Gradsko vlasništvo mletačkih rektora u srednjovjekovnoj Istri, Odnos između javnoga i privatnoga na Rabu u drugoj polovici XIV. stoljeća*) kao i zakonskim aspektima vlasništva; u prvome redu zakonskim mehanizmima i terminologiji (*Vlasništvo pod zaštitom vlasti – kažnjavanje kradljivaca u srednjovjekovnome Dubrovniku, Osobe zadužene za zaštitu i prijenos privatnoga vlasništva prema oporukama i inventarima u kasnosrednjovjekovnome Šibeniku,*

Mehanizmi prijenosa vlasništva nad nekretninama u srednjovjekovnome gradu - primjer Zadra, Privatno vlasništvo prema tekstu Iločkoga statuta).

Okupivši najuglednije hrvatske i europske znanstvenike, međunarodni se znanstveni skup "Grad hrvatskoga srednjovjekovlja - vlast i vlasništvo" svakako može ocijeniti kao jedan od najvažnijih znanstvenih skupova održanih u posljednjih nekoliko godina, naravno, kada je riječ o povijesnoj znanosti, koji je svojim interdisciplinarnim pristupom temi barem u malenoj mjeri pridonio boljemu razumijevanju povijesnoga razvitka hrvatskih gradova tijekom njihova srednjovjekovnoga razdoblja.

Ante Birin